

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Aplikace cizího práva před českými soudy po 1. 1. 2012 - dojde k zásadní změně?

Součástí rekodifikace českého soukromého práva je nový zákon o mezinárodním právu soukromém, jehož vládní návrh byl již odeslán do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále jen „Návrh“) [1]. Tento nový právní předpis by měl nabýt účinnosti ve stejný den jako nový občanský zákoník a obchodní zákon, tedy 1. 1. 2012. V následujícím článku bude provedeno srovnání právní úpravy aplikace cizího práva podle § 24 Návrhu a podle současného z. č. [97/1963](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZMPS). Zamyslím se také, zda neaplikace cizího práva je odvolacím důvodem podle § 205 odst. 2 písm. g) z. č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).

Cizí právo může být před národními soudy aplikováno jen v případech, kdy jsou naplněny podmínky pro jeho aplikaci mezinárodním právem soukromým. Proto považuji za vhodné nejdříve stručně naznačit vzájemné vazby mezi mezinárodním právem soukromým a cizím právem a objasnit také základní funkci kolizní normy.

Aplikace cizího práva a mezinárodní právo soukromé - nerozlučná spojitost?

Aplikace cizího práva je vybroušenou právně technickou operací, při které se setkávají jak problémy materiálně právní, tak procesně právní. Problematika mezinárodního práva soukromého zde nabývá zcela zvláštního a specifického vyvrcholení. Soustředí se zde řada problémů základního charakteru, jelikož aplikace cizího práva se dotýká samotných základů mezinárodního práva soukromého, především práva kolizního. K aplikaci cizího práva dochází ve všech státech, aniž by zde existovala norma mezinárodního práva veřejného ukládající státům povinnost aplikovat cizí právo. Projevuje se tak snaha států učinit pomocí této aplikace zadosť určitým potřebám společenského života, které jsou tím častější, čím je častější styk mezi subjekty soukromoprávních vztahů z různých států. Aniž by státy činily z požadavku reciprocity pro aplikaci cizího práva a pro existenci či formulaci kolizních norem conditionem sine qua non, podává se z povahy věci, že očekávají obdobnou snahu jiných států směřující k řešení soukromoprávních poměrů s cizím prvkem pomocí aplikace cizího práva. Při aplikaci cizího práva dochází k tomu, že do uzavřené a výlučné sféry legis fori, která tvoří z hlediska zákonodárce i soudce homogenní celek, proniká právo cizí, s jehož používáním sice tuzemský zákonodárce počítá, ale jde o element, který zmíněnou exkluzivnost a homogenost tuzemského práva narušuje [2].

Aplikace cizího práva - vyvrcholení kolizní normy

Máme-li se dále zabývat problematikou aplikace cizího práva, je nutno objasnit, jak může dojít k situaci, že je český soudce povinen aplikovat cizí právo. Odpověď je v České republice jako v zemi s kontinentálním právním systémem jednoznačná. **Na základě imperativu kolizní normy.** Kolizní norma normativně stanovuje, kterého z dotčených právních řádů se použije pro soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem. Funkcí kolizních norem je tak provádět výběr práva [3]. Přesněji řečeno kolizní norma určuje, kdy je třeba použít na určitý právní poměr s mezinárodním prvkem vlastního a kdy cizího hmotného práva, a určuje kritéria, podle nichž se má provést volba příslušného

právního řádu [4]. Oboustranné kolizní normy samy předpokládají aplikaci cizího práva, čímž je výše uvedená výlučnost právního řádu narušována. Jde tedy o určitý „nástroj“, kterým zákonodárce povolává cizí právo k platnosti v rámci vlastního právního řádu [5]. Je tak na tomto místě nutno odmítnout tzv. *italskou recepční teorii*, která pokládala cizí právo za právo domácí. Vedla totiž k absurdním výsledkům především vzhledem ke skutečnosti, že podle této teorie mělo být cizí právo aplikováno a interpretováno jako právo domácí, tedy vytržené ze souvislosti celého právního řádu, neorganicky a omezeně. I návrh v § 24 přikazuje soudci aplikovat cizí právo tak, jak se ho používá na území, na němž toto právo platí. Soudce tak bude povinen nejen vyhledat příslušná zákonná ustanovení, které je nutno aplikovat na zjištěný skutkový stav, ale musí se také zabývat judikaturou cizích soudních instancí a případně i doktrinárním výkladem konkrétních ustanovení.

Stejně tak se nelze ztotožnit s názorem, že by aplikace cizího práva narušovala suverenitu státu. Aplikaci cizího práva nařizuje kolizní norma legis fori. Suverenita vlastního zákonodárce a exkluzivnost jeho právního řádu nemůže být porušována tím, že sám určí, v jakém rozsahu a za jakých podmínek má být aplikováno cizí právo. Pro následující výklad se tak můžeme ztotožnit se závěrem, že cizí právo je český soudce povinen aplikovat na základě imperativu kolizní normy, přikazuje mu tak vlastní zákonodárce. Není tedy možné uvažovat o tom, zda soudce cizí právo aplikuje či ne. Kolizní normy mají v České republice obligatorní povahu, nikoliv fakultativní, operují přímo.

Aplikace cizího práva podle ZMPS - ex officio ano či ne?

Česká republika je se svojí kontinentální právní tradicí státem, kde je nutno s cizím právem zacházet jako s právem. Neexistuje ale v současném českém právním řádu žádné zákonné ustanovení, které by cizí právo *expressis verbis* označovalo za právo, tak jak je tomu ve např. Spolkové republice Německo. Nenalezneme ani ustanovení, které by soudci nařizovalo aplikovat cizí právo ex officio. Na tomto místě je třeba si položit důležitou otázku: **Je český soudce povinen podle ZMPS aplikovat cizí právo ex officio?** V české doktríně mezinárodního práva soukromého nalezneme jasnou odpověď: Ano, český soudce je povinen aplikovat cizí právo ex officio [6]. I přes nesporný vliv doktríny na činnost soudů v České republice je nutné na výše položenou otázku hledat odpověď především ve výše zmíněné funkci kolizní normy. Doktrína totiž není formálním pramenem práva a soudce jí není vázán. Právě kolizní normy jsou formálním pramenem práva a soudce zavazují jako každá jiná norma. Pokud kolizní norma přikáže soudci použít cizí právo, je povinen tak učinit ex officio, bez návrhu. Lze tak dle mého názoru a vzhledem k výše provedenému výkladu ke kolizním normám formulovat odpověď na výše uvedenou otázku: **Ano, český soudce je podle ZMPS v případech, kdy mu tak přikáže kolizní norma, povinen ex officio aplikovat cizí právo.** Soudce vzhledem k obligatorní povaze českých kolizních norem nedisponuje v tomto směru žádnou diskreční pravomocí. Současný stav by se sice dal nazvat stavem právní nejistoty, jelikož ustanovení prikazující soudci cizí právo aplikovat ex officio by bylo jistě žádoucí, ale analyzujeme-li funkci kolizní normy, musíme nutně dojít k závěru, že český soudce je povinen aplikovat cizí právo ex officio.

Aplikace cizího práva podle Návrhu - posílení právní jistoty

Návrh obsahuje § 24, kde je výslovně stanoveno, že soudce je povinen aplikovat cizí právo bez návrhu, tedy ex officio. Nic nebrání stranám aplikaci cizího práva navrhnout, ale i když tak neučiní, soudce nesmí aplikovat lex fori a je povinen z moci úřední cizí právo zjistit [7], aplikovat a rozhodnout podle něj. Je třeba se krátce zamyslet nad smyslem takového ustanovení. Jak jsem uvedl výše, je výslovná úprava této povinnosti jistě žádoucí. Aplikace cizího práva ex officio ale vyplývá a vyplývat bude i po 1. 1. 2012 z obligatorní povahy kolizních norem. Navrhované ustanovení tuto povinnost pouze stvrzuje a odstraňuje tak veškeré pochybnosti, které by mohly být v tomto směru vysloveny. České soudy se totiž v současné době staví k aplikaci cizího práva velmi negativně, což potvrzuje i neexistence jakékoliv relevantní judikatury k této otázce. Nelze tak dle mého názoru dojít

k závěru, že by navrhované ustanovení „závadělo“ ex officio aplikaci cizího práva. Jde pouze o *posílení právní jistoty* v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem a potvrzení výše zmíněného stanoviska doktríny českého mezinárodního práva soukromého.

Aplikace cizího práva - obligatorní nebo fakultativní?

V zahraniční literatuře se rozlišuje obligatorní a fakultativní ex officio aplikaci cizího práva [8]. O fakultativní ex officio aplikaci cizího práva můžeme hovořit ve Francii, kde *Cour de Cassation* vytvořil kritérium „**waivable rights**“ [9]. V případě těchto práv musí strany nejdříve aplikaci cizího práva navrhnout a teprve poté je soudce povinen cizí právo aplikovat ex officio aplikovat [10]. Taková fakultativní ex officio aplikace cizího práva je v Evropě dosti výjimečná a velmi kritizovaná francouzskou doktrínou. V České republice, podobně jako např. ve Spolkové republice Německo, Rakousku, Nizozemsku, Belgii či Švýcarsku můžeme hovořit o *obligatorní ex officio aplikaci cizího práva*. Cizí právo je český soudce povinen aplikovat ve všech případech, kdy mu to přikáže kolizní norma. Není závislý na návrhu stran.

Je neaplikace cizího práva odvolacím důvodem podle § 205 odst. 2 písm. g) OSŘ?

Máme-li zacházet s cizím právem jako s právem, aplikovat cizí právo ex officio a je-li soudce vázán zákonem, musíme dojít k závěru, že pokud soudce cizí právo neaplikuje na základě imperativu kolizní normy a použije legis fori, porušuje zákon České republiky. Jde o *mylnou aplikaci právního předpisu*, soud používá jiný právní předpis, než správně použít má. Tato mylná aplikace právního předpisu je označena za odvolací důvod ve stěžejním českém komentáři k OSŘ. Není zde ale uvedeno, že by šlo i o případy, kdy soudce neaplikuje cizí právo, i když mu to přikazuje vnitrostátní kolizní norma [11].

Tento postup soudce je nepochybně rozhodující pro výrok soudu prvního stupně, soudce totiž aplikuje normu, která na daný skutkový stav vůbec nedopadá. Subsumuje-li soudce skutkový stav pod rozsah kolizní normy a hraniční určovatel obsažený v navázání mu přikáže použít cizí právo, není možné tento příkaz nerespektovat. Dle mého názoru je takový postup soudce subsumovatelný pod „nesprávné právní posouzení věci“ podle § 205 odst. 2 písm. g) OSŘ a jde tak o odvolací důvod. Stejně tak jde o odvolací důvod v případě, kdy by soudce posoudil chybně důkazní břemeno a požadoval po stranách sporu, aby cizí právo navrhly a dokázaly. Důkazní břemeno ohledně cizího práva nese nepochybně soud a jde tak o postup, který je rovněž podřaditelný pod § 205 odst. 2 písm. g) OSŘ. I zde se jedná o nesprávné právní posouzení věci.

Závěr

Aplikace cizího práva je oblastí dosud v českém mezinárodním právu soukromém velmi opomíjenou. Pokusil jsem se v tomto článku naznačit, že je to právě kolizní norma, která je základem aplikace cizího práva a správné zacházení s kolizní normou musí vést soudce i ke správnému zacházení s cizím právem. Návrh přináší právní jistotu do této oblasti, což lze jistě přivítat. Nedochozí ale k žádné zásadní změně. V České republice je soudce i v současné době povinen aplikovat cizí právo ex officio. Pokud tak neučiní, je nutno, aby odvolací soudy toto pochybení považovaly za odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. g) OSŘ.

Petr Ševčík

Právnická fakulta MU Brno

5. ročník

[1] Návrh je dostupný [ZDE](#)

[2] KALENSKÝ, P. Podstata a povaha aplikace cizího práva. In Studie z mezinárodního práva. 1968, sv. 13. s. 41 a násl.

[3] KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. Brno : Nakladatelství Doplněk, 2004. s. 101.

[4] BYSTRICKÝ, R. Základy mezinárodního práva soukromého. Praha : Nakladatelství Orbis, 1958. s. 73.

[5] KALENSKÝ, P. Podstata a povaha aplikace cizího práva. In Studie z mezinárodního práva. 1968, sv. 13. s. 61-62.

[6] K tomuto závěru dochází Prof. Kučera v základní české učebnici českého mezinárodního práva soukromého. KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. Brno : Nakladatelství Doplněk, 2004. s. 187.

[7] Problematika zjišťování cizího práva je v ZMPS upravena v § 53. Soudce má podle tohoto ustanovení neomezenou diskreční pravomoc při volbě způsobů a metod, kterými cizí právo zjistí. V Návrhu se zjišťování cizího práva týká § 24. Nepřináší nic nového. I nadále bude platit tato zásada.

[8] GEEROMS, S. Foreign Law in Civil Litigation. A Comparative and Functional Analysis. USA, New York : Oxford University Press Inc., 2004. s. 42.

[9] Ve francouzském právním řádu jde o práva, s nimiž je možno disponovat (je možno se jich vzdát). Sem patří občanskoprávní delikty (torts) a závazky ze smluv (contracts). Opakem jsou „non waivable rights“. S těmito právy nelze disponovat a nelze se jich vzdát (především statusová práva fyzických osob). Pokud jde o „non waivable rights“, zde i ve Francii platí obligatorní ex officio aplikace cizího práva.

[10] GEEROMS, S. Foreign Law in Civil Litigation. A Comparative and Functional Analysis. USA, New York : Oxford University Press Inc., 2004. s. 60 a násl.

[11] DRÁPAL, L. - BUREŠ, J. et al. Občanský soudní řád II. § 201 až § 376. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1627.

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [10 otázek pro ... Barboru Paclíkovou](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)